

Convocatòria de comunicacions – col·loqui internacional

Del monument romànic al mitjà digital: producció de coneixement, mediacions transfrontereres i reconfiguracions patrimonials

Marc científic

Des de fa tres dècades (Deloche, 2001), el desenvolupament de les tecnologies digitals ha transformat profundament les pràctiques de recerca, de mediació i de patrimonialització en els àmbits de la història de l'art i de l'arqueologia, així com els marcs institucionals i comunicatius del patrimoni cultural (Baujard & Houdy, 2013). La digitalització de corpus, les bases de dades iconogràfiques enriquides, les reconstruccions en 3D d'edificis desapareguts o transformats, els dispositius immersius, les plataformes de visita virtual i les narratives interactives i transmèdia modifiquen de manera duradora les formes d'accés a les obres, als monuments i al coneixement científic (Andreacola, 2014). Aquestes transformacions, àmpliament analitzades en museologia i en ciències de la informació i la comunicació, adquireixen una rellevància particular en el camp de l'art romànic, atès que els seus edificis sovint es troben geogràficament aïllats, poc mediatitzats i al marge dels circuits culturals tradicionals.

Paral·lelament a aquesta transformació de les pràctiques, assistim a l'aparició de museus digitals, ja siguin autònoms, híbrids o vinculats a institucions museístiques existents o a estructures turístiques (Schmitt & Meyer-Chemenska, 2015). Tanmateix, malgrat la seva sofisticació tècnica i la seva visibilitat creixent, accentuada especialment pel context postcovid i per les exigències d'innovació impulsades per les polítiques culturals i pels dispositius de finançament, aquests museus digitals continuen marcats per un reconeixement institucional, científic i patrimonial fràgil i ambivalent (Appiotti & Sandri, 2017). Són museus pròpiament dits, dispositius de mediació, arxius visuals enriquits o formes transitòries de

patrimonialització? Aquesta incertesa estatutària interpel·la tant les definicions clàssiques de museu com els marcs jurídics i professionals, així com les categories analítiques mobilitzades per les ciències humanes i socials.

En aquest context, el col·loqui es proposa analitzar els dispositius digitals dedicats a l'art romànic com a objectes sociotècnics i comunicatius de ple dret, pertanyents al que les ciències de la informació i la comunicació qualifiquen de mitjans informatitzats (Tardy & Jeanneret, 2007), portadors de relats, valors simbòlics i opcions interpretatives. Es tracta d'interrogar les promeses, els límits i els reptes d'aquests dispositius, tant des del punt de vista de la producció de coneixement científic com de la seva mediació adreçada als públics, tot creuant els enfocaments de la història de l'art, l'arqueologia, la museologia i les ciències de la informació i la comunicació.

Aquesta reflexió s'inscriu també en un qüestionament epistemològic més ampli sobre la mateixa noció d'«art romànic». El terme, encunyat a inicis del segle XIX per Charles de Gerville en un context marcat per l'emergència de la història de l'art i de l'arqueologia medieval com a disciplines científiques, designa un conjunt de produccions arquitectòniques i artístiques caracteritzades especialment per l'ús de l'arc de mig punt i de la volta de canó, així com per una filiació reivindicada amb les tècniques romanes. Tanmateix, historiadors de l'art de gran rellevància com Henri Focillon o Georges Duby han mostrat fins a quin punt la unitat de l'art romànic respon, en part, a una construcció historiogràfica alhora operativa i simplificadora. Aquesta revisió convida a interrogar la pertinència científica actual d'aquesta categoria, a la llum de la diversitat regional, tècnica i funcional dels edificis romànics, però també dels nous instruments digitals, capaçs de renovar l'anàlisi, la comparació i la interpretació de les formes.

És en aquesta perspectiva que s'inscriu el programa transfronterer ROMTUR (Interreg POCTEFA), dedicat a la innovació digital per posar en valor el patrimoni romànic desconegut i estimular el desenvolupament turístic en zones poc dinamitzades. Aquest projecte associa França, Espanya i Andorra, i té com a objectiu la valorització d'un patrimoni romànic compartit a escala de la Catalunya històrica. Mitjançant la mobilització de les tecnologies digitals, el programa pretén fer visible un patrimoni alhora geogràficament aïllat i mediàticament marginalitzat, tot renovant les formes de producció de coneixement científic, de mediació cultural i de construcció del relat patrimonial.

El col·loqui organitzat a la Universitat de Perpinyà Via Domitia, del 8 al 10 de juny de 2026, es proposa debatre l'actualitat de la recerca sobre l'art romànic en l'era de les tecnologies digitals contemporànies. Es tracta d'analitzar com els dispositius digitals participen en la redefinició del coneixement científic, en la construcció de nous relats patrimonials i en l'ampliació dels públics, tot qüestionant els reptes de legitimitat, de normalització i de reconeixement institucional dels museus digitals. Tot creuant la història de l'art, l'arqueologia i les ciències de la informació i la comunicació, el col·loqui vol contribuir a una reflexió crítica sobre les transformacions contemporànies de la patrimonialització de l'art romànic.

Eix 1 – Tecnologies digitals, arqueologia de l'arquitectura i renovació dels enfocaments científics sobre l'art romànic

Aquest eix debat sobre les aportacions de les tecnologies digitals a la renovació de la recerca fonamental sobre l'art romànic, especialment en el camp de l'arqueologia de l'arquitectura i de l'anàlisi dels edificis. Les comunicacions podran abordar l'ús d'eines de registre, anàlisi i visualització, com ara la fotogrametria, l'escaneig 3D, la modelització digital o els sistemes d'informació geogràfica, aplicats a l'arquitectura, l'escultura o les decoracions pictòriques.

Es prestarà una atenció especial als reptes metodològics i epistemològics vinculats a la producció, la gestió i l'explotació de les dades digitals: la fiabilitat dels registres, l'articulació entre dades quantitatives i interpretació qualitativa, la renovació de les hipòtesis cronològiques i constructives, així com les modalitats de compartició, preservació i reutilització dels corpus digitals. Es convida a presentar propostes que qüestionin de manera crítica el lloc d'aquestes eines en els processos d'interpretació científica, entre l'enriquiment del coneixement, els nous règims de prova i els límits analítics.

Eix 2 – Museus digitals: musealitat, reconeixement institucional i reptes crítics

Aquest eix proposa debatre sobre els museus digitals a la llum de les definicions clàssiques i contemporànies del museu, dels processos de museïtzació i de les formes d'escriptura expositiva pròpies dels entorns digitals. Les comunicacions podran analitzar els museus digitals com a dispositius culturals i comunicatius híbrids, a mig camí entre l'exposició, l'arxiu i el mitjà.

Es prestarà una atenció especial als reptes de reconeixement i de legitimació institucional i científica d'aquests dispositius: l'estatut ambigu dels museus digitals, els marcs jurídics i professionals, els discursos d'autoritat i els criteris d'avaluació. Les propostes també podran abordar les qüestions de sostenibilitat —ambiental, tecnològica i cultural—, tot aprofundint en la pervivència dels dispositius digitals, la memòria digital del patrimoni i les tensions entre innovació, obsolescència i responsabilitat patrimonial.

Eix 3 – Mediació digital, públics i valorització territorial: usos, experiències i turismes culturals

Aquest eix proposa analitzar els dispositius digitals de mediació del patrimoni romànic des de la perspectiva dels usos, de les experiències i de les formes de recepció dels públics. Les comunicacions podran abordar els relats patrimonials digitals, els dispositius de mediació (aplicacions mòbils, recorreguts interactius, realitat augmentada o realitat virtual, plataformes en línia) i les estratègies de valorització territorial, tot debatent la seva articulació amb les formes contemporànies del turisme cultural.

Es prestarà una atenció especial a l'estudi de les pràctiques i experiències de visita, ja siguin in situ, híbrides o a distància, així com als reptes d'accessibilitat, inclusió, participació i coconstrucció del coneixement. Les propostes també podran tractar els efectes d'aquests dispositius sobre les

representacions del patrimoni, les modalitats d'apropiació cultural i les dinàmiques territorials, entre mediació científica, atractivitat turística i democratització cultural.

Públic destinatari

El col·loqui s'adreça al professorat investigador, als investigadors i investigadores, als doctorands i postdoctorands, així com als estudiants de màster en història de l'art, arqueologia i ciències de la informació i la comunicació, i també als professionals del patrimoni, de la mediació cultural i del sector digital aplicat als béns culturals.

Organització

Les propostes s'han d'enviar per correu electrònic a Virginie Soulier (virginie.soulier@univ-perp.fr), Caroline de Barrau (caroline.de-barrau@univ-perp.fr) i Louna Warnier (louna.warnier@etudiant.univ-perp.fr).

Comitè organitzador

Caroline de Barrau, UPVD
Esteban Castaner, UPVD
Michel Desmier, UPVD
Romain Saguer, UPVD
Virginie Soulier, UPVD

CRESEM: Centre de Recerques sobre les Societats i els Entorns en Mutació (UR 7397 – UPVD)

Estudiants del Màster 2 *Metiers du patrimoine*, UPVD: Gregory Cros, Marguerite Cros, Luca Doutres, Jade Elaroubi, Cloé Vermorel, Louna Warnier

Comitè científic

Marianne Cailloux, MCF-HDR, Universitat de Lille
Patrick Fraysse, catedràtic en SIC, IUT Toulouse Paul Sabatier
Sylvie Sagnes, CNRS – Héritages
Daniel Piñol Alabart, Universitat de Barcelona
Nayra Llonch Molina, Universitat de Lleida
Clara Renedo, Universitat de Lleida
Martí Vilamajó Solaní, Universitat de Lleida
Caroline de Barrau, UPVD
Esteban Castaner, UPVD
Michel Desmier, UPVD
Romain Saguer, UPVD
Virginie Soulier, UPVD

Modalitats de presentació

Les propostes de comunicació (màxim 1.000 paraules) hauran d'especificar:

- el títol de la comunicació;
- la problemàtica i els objectius;
- el marc teòric mobilitzat;
- la metodologia i/o el corpus estudiat;
- les principals aportacions científiques.

Hauran d'anar acompanyades de:

- entre 5 i 7 paraules clau;
- una nota biogràfica de 100 a 150 paraules.

Llengües acceptades: francès, anglès, català, castellà.

Paraules clau (llista orientativa):

Art romànic; museus digitals; patrimoni; mediació digital; arquitectura i arqueologia de l'arquitectura; turisme cultural.

Calendari

Data límit de presentació: **30 de març de 2026**

Notificació als/a les autors/es: **17 d'abril de 2026**

Col·loqui: **del 8 al 10 de juny de 2026** – Universitat de Perpinyà Via Domitia